

**VANUSELE
15–18**

Käsiraamat koolidele

See käsiraamat sisaldab ideid ja soovitusi nii klassisiseseks õppetegevuseks kui ka tegevusteks, mis kaasavad tervet kooli, vanemaid ja teisi sidusrühmi, et panustada ühiselt kokkuhoidva ja kaasava keskkonna loomisesse.

Sellisel kooliterviklikul lähenemisel on väga palju kaalu. Paguluskogemusega laste jaoks ei ole kool üksnes õppeasutus – koolis loovad nad olulisi sotsiaalseid side-
meid ja suhteid, mis ühendavad neid oma uue kogukonna, vanemate, õpetajate, kooli juhtkonna ja kohalike organisatsioonidega.

ENNE ALUSTAMIST

Oluline märkus pagulaste, asüülitaotlejate ja migrantide kaasamise kohta õppetöö planeerimises.

Enne, kui käsitled õppetegevuses pagulaste, asüüli, rahvuse ja migrantide teemasid, võta hetk, et mõelda oma klassis õppivate laste peale.

Kas nende seas on pagulasi, asüülitaotlejaid või kodakondsuseta inimesi? Sel juhul tasub mõelda nende vanusele ja kaaluda õpilase ja tema vanematega sel teemal rääkimist.

Võimaluse korral pöimi õppetöösse vanemate ja õpilaste ideid ja tagasisidet ning pöördu küsimuste korral otse nende poole – seda juhul, kui nad on selgelt väljendanud, et soovivad sel teemal kaasa rääkida ja küsimustele vastata.

Kodakondsuseta isikutel ei ole ühegi riigi kodakondsust. Kodakondsuse puudumisel on mitmeid põhjusi.

Näiteks on riike, kelle seadusandlus ei tunnista mõningaid etnilisi või usulisi rühmi oma kodanikena. Lisaks sünnivad mõned lapsed väljaspool oma vanemate koduriiki ning ei saa seetõttu taotleda nende koduriigi ega ka omaenda sünniriigi kodakondsust.

Rahvusvahelisel tasandil on mitmeid riike, kelle seadused ei luba lapsele ema kodakondsust omistada. Kodakondsuseta isikutel ei pruugi olla tagatud nende põhiõigused, nt haridus, tervishoid, tööhõive, liikumisvabadus jm. Ligipääsu puudumisel seisavad nad tihti silmitsi eri takistuste ja pettumusega.

Kui su klassis on kodakondsuseta lapsi, tasub sõnade „riik” ja „rahvus” kasutamisega ettevaatlik olla. Nende asemel võid kaaluda sõnu nagu „sinu kodu” ja „sinu kultuur”.

ÕPPETEGEVUSED

Siin on mõned õppetegevused, mida oma õpilastega proovida, et nende pagulusega seotud teadmised paneks aluse soovile ühiskonnas muutust luua.

ÕPITULEMUS

Arusaam, et informatsiooni saab edastada eri viisidel, ning et meedias leidub mõnikord teadlikult eksitavat ja vigast informatsiooni. Kriitilise mõtlemise arendamine.

Tõde, väljamõeldis või midagi vahepealset?

Samm 1: Jaga õpilased väikestesse rühmadesse. Vali konflikt, mille tõttu räägitakse hetkel ajakirjanduses pagulastest, asüülitaoitlejatest või kodakondsuseta isikutest. Palu rühmadel valida üks ajakirjanduslik või poliitiline uudisteallikas, mille põhjal nad seda konflikti uurima hakkavad.

Samm 2: Rühmad koostavad kausta ideede, faktide, pagulaste arvu ja muu informatsiooni, mida nad oma valitud allikast leidsid.

Samm 3: Korralda väitlus, mille jooksul esitleb iga rühm kolm minutit oma arusaama valitud konfliktist, ning arvesta iga esitluse järele aega, et teised õpilased rühmale küsimusi esitaksid.

Samm 4: Pärast esitlusi palu rühmadel leida võimalikult palju infot selle kohta, kust nende valitud infoallikas oma teabe sai.

Samm 5: Järgmisena arutlege ühiselt valitud allikate usaldusväärsuse üle. Iga rühm võib kirjutada refleksiooni selle kohta, mida nad faktipõhise uurimistöö, artiklite lugemise ja üldise maailmataju kohta selle ülesande põhjal õppisid.

Soovituslik kokkuvõte võiks sisaldada arutelu selle kohta, kas mõningad allikad võivad olla usaldusväärsemad kui teised (ja miks). Siinkohal võib olla kasulik viidata ÜRO pagulasameti statistikalehele data2.unhcr.org/en/situations ja muule pagulasameti statistikale – seeläbi saavad õpilased näha, kuidas ÜRO pagulasamet ülemaailmset olukorda jälgib ning kuidas see pagulaste registreerimisega seotud on.

ÕPITULEMUS

Koostöö õppimine ühistegevuste korraldamise ja läbiviimise kaudu. Arusaam, et kõigi panus on oluline.

Korralda ühine loominguline tegevus paguluse või kodakondsusetuse teemal ning jaga seda kogukonnaga – kutsu vanemaid kaasa lööma või korralda teistele klassidele või tervele koolilegi etendus või ühisüritus.

Kui leidub võimalus teha koostööd mõne pagulasi või kodakondsuseta isikuid aitava ühendusega või suisa pagulaste ja kodakondsuseta isikute endiga, oleks see väga väärtuslik.

Kui need ühendused või isikud loometegevuses osaleda ei saa, võiks nad sellegipoolest etendusele, üritusele või laadale kutsuda – see annab neile võimaluse õpilastega rääkida ja olulist informatsiooni jagada.

Näide 1: Näituse loomine ja korraldamine

Näide 2: Tantsulavastus

Näide 3: Luuleõhtu

Näide 4: Proosa- või ilukirjandusliku kogumiku loomine

Soovituslik kokkuvõtte arutelu algatamiseks:

„Me korraldasime suurepärase ürituse ja igaüks teist andis olulise panuse. See oli väga väärtuslik õppetund sellest, kui oluline kõigi panus on.”

ÕPITULEMUS

Lapsed ja pered saavad võimaluse õppida, kuidas kogukonnana tegutseda.

Korralda uutele õpilastele kooliaasta alguses tutvumisõhtu või igakuine hommikusöök. Vii selle käigus läbi mängu, mille käigus kogukond omavahel tutvuda ja suhelda saab.

Õpilased võivad valmistada oma koduriigi toite ning teha esitluse, kus nad oma kooli tutvustavad.

ÕPITULEMUS

Arusaam asüüli taotlemise majanduslikust protsessist.

Samm 1: Palu õpilastel end rühmadesse jagada. Grupid uurivad, kui palju raha asüüli-taotlejad saavad, kuniks nad taotlusprotsessi tulemust ootavad.

Samm 2: Tehke ühine käik kohalikku toidupoodi ja arutlege, kuidas õpilased seda summat kasutaksid. Pidage meeles, et paljud pagulased kasutavad mobiiltelefone, et oma perekonnaga ühenduses olla ning sündmustega kursis olla. Telefonile kuluv raha peab eelarves kajastuma.

Samm 3: Arutlege, millised lisavahendid või rahaline tugi oleks abiks kooliealiste lastega peredele ning uurige, kas see abi on ligipääsetav. Kas talveriiete jaoks on eelarves ruumi ning kas sellest piisaks?

Samm 4: Lõpetuseks küsi õpilastelt, kuidas nad end tunnevad ning kas neil on ideid projektideks või tegevusteks, millega praegust olukorda aidata – nt annetuste kogumine, telefonide või ettemakstud kõnekaartide annetamine, poliitikutele kirjutamine, abivajajatele teenuste või abi pakkumine.

ÕPITULEMUS

Arusaam, kuidas üksikisikud ühiskonda ja teiste inimeste elusid mõjutada saavad.

Anna õpilastele mõned artiklid ning palu neil uurida kohalikku ajakirjandust, kogukonnarühmi, vastuvõtukeskusi ja muid organisatsioone, kes pagulasi ja kodakondsuseta isikuid aitavad. Kas on valdkondi, milles pagulased või kodakondsuseta isikud rohkem õiguslikku või praktilist abi vajaksid?

Kui õpilased on teema suhtes uudishimulikud ja kirglikud, uuri, kas nad saaksid kirjutada mõnele kohalikule poliitikule, et paluda sel teemal rohkemat abi või tegutsemist.

Soovituslik kokkuvõtte arutelu algatamiseks võiks panna õpilased mõtlema teistelegi viisidele, kuidas nad oma kogukonnas muutust luua saavad. Nad võiksid mõelda selle üle, mis tunne võib olla elada ühiskonnas, kus taoline eneseteostus on võimatu, või ühiskonnas, kus sind selle liikmena ei nähta, mistõttu ei oleks sellisel inimesel seaduslikku õigustki sellistest tegevustest osa võtta (nagu kodakondsuseta isikute puhul tihti ka on).

ÕPITULEMUS

Arusaam, milline on kodakondsuseta inimese või ebaseadusliku staatusega migrandi igapäevane reaalsus.

Samm 1: Õpilased jagunevad rühmadesse ning helistavad või leiavad veebist infot selle kohta, kuidas erinevates asutustes liikmeks astuda, konto avada või eri tegevustes osaleda.

Samm 2: Tegevused, mida lapsed võiksid proovida: kohalikus raamatukogus liikmeks astumine, pangas konto avamine, ujulas või jõusaalis liikmeks astumine, mõnes teises koolis õpilaseks registreerimine, haiglas abi saamine, reisibüroos käimine, kohalikel valimistel osalemine jpm. Õpilased võivad eelnevalt ka ühise ajurünnaku teha, et mõelda, kus nad käia võiksid.

Samm 3: Õpilased koostavad nimekirja dokumentidest, mida on eeltoodud tegevuste edukalt sooritamiseks vaja. Seejärel uurivad nad, kas kodakondsuseta isikud või migrandid, kellel pole riigis seaduslikku viibimisluba, saaksid neid samme ise astuda.

Mõned küsimused, mis õpilastele abiks võivad olla:

1. „Kellel oleks vaja sünnitunnistust?”
2. „Kellel võiks passi vaja olla?”
3. „Kuidas võiks neist dokumentidest abi olla, et teha neid asju, millest me rääkinud oleme?”

Samm 4: Algata arutelu ja lase tudengitel mõtiskleda, kuidas nad saaksid kodakondsuseta lapsi või ebaseadusliku staatusega migrante aidata, et neil sellistele asutustele ligipääs oleks.

Soovituslik kokkuvõtte arutelu algatamiseks: „*Vajalike dokumentide puudumine ja kodakondsuseta olemine on keeruline olukord, mis võib inimese elu mitmeti mõjutada. Mõnest olukorrast oleme me siin ka rääkinud.*”

ÕPITULEMUS

Oma koduriigis elavate pagulaste olukorra mõistmine.

Uuri esmalt, kas sinu klassis on lapsi, kelle vanemad on pagulased.

Stsenaarium 1: Kui klassis taolisi lapsi leidub, küsi, kas nad oleks nõus rääkima oma pagulaskogemusest või sellest, milline oli nende elu koduriigis.

Stsenaarium 2: Kui klassis taolisi lapsi ei ole, võta ühendust kohaliku kogukonnaühendusega, kes pagulaste aitamisega tegeleb, ja uuri, kas mõni pagulane või ühenduse töötaja sooviks klassiga kohtuma tulla. Eestis asuvad varjupaigataotlejate majutuskeskused Vaos ja Vägeval. Vaadake lähemalt: www.hoolekandeteenused.ee/majutuskeskus/.

Julgusta lapsi võimalikult palju küsimusi küsima. Õpilased võiksid uurida, kuidas nad aidata saaks, ning seejärel võiksid nad teha ühise projekti, mis võtab arvesse pagu-lastelt või kogukonnaühenduse töötajalt saadud tagasisidet.

Soovituslik kokkuvõtte arutelu algatamiseks võiks panna õpilased mõtlema teistelegi viisidele, kuidas nad oma kogu-konnas muutust luua saavad. Nad võiksid mõelda selle üle, mis tunne võib olla elada ühiskonnas, kus taoline enese-teostus on võimatu, või ühiskonnas, kus sind selle liikmena ei nähta, mistõttu ei oleks sellisel inimesel seaduslikku õigustki sellistest tegevustest osa võtta (nagu kodakondsuseta isikute puhul tihti ka on).

Rohkem materjale leiad siit: [unhcr.org/teaching-about-refugees](https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees)

Materjali töötas välja Mialy Dermish,
lisaks panustasid Kyla Webb, Laetitia Lemaistre,
Inge Sturkenboom ja Lauren Malesky.

© 2021 UNHCR